

Deneme
Kadir YAŞAR

OLUKLAR

Andırında çeşmelere oluk denir. Her nerde bir su çıkarsa bir kaynak varsa oraya olur yapılır. Sonuna “oluk “ kelimesi getirilerek bir ad verilir. Bunlardan en meşhur (bilinen) lerin isimlerinden bazıları.

Çatal oluk
Tahta oluk
Aykırı oluk
Koca oluk
Dölek oluk
Bey oluk
Kır oluk
Gümüş oluk
Değirmen oluk
Taş oluk
Çift oluk
Yalnız oluk
Tek oluk
Üç oluk
Ardıç olduğu
Çam olduğu

.....

Oluk, Türkiye kökten gelen bir kelime. Doğal hayatta karşımıza hayatta karşımıza çıkar. Yerleşimlerde buralarda da oluklara rastlarız. Adı çeşme olur. Daha görkem, mermerli, demir musluklu, kornalı, taşlı. Üzerinde kitabe yazılı. Bu çeşmeler hayrat gayesi ile yapılır. Ne kadar sanat ve süslü yönü varsa ünü de o kadar artar. Çeşmenin suyu olan çok yapısı çeker. Yerleşimdeki çeşmeler de isimler takılır. Adresler çeşmelere göre verilir. Buluşmalar, haberleşmeler yapılır. Yer mesafeleri çeşmelerden ölçülür.

Aslına bakarsanız oluklar çeşit çeşittir.

Yaylak oluğu
Yol boylarında oluk
Yağmur oluğu
Dam oluğu
Maden oluğu

Su yol bulur akar ona da oluk derler. Atalar kimi şeyleri oluğa benzetir onun üzerinden temsil getirerek söylerler oluk gibi akmak başta gelir oluk başı bir diğer oluk aynı zamanda

bolluğu bereketi temsil eder. Oluktan akış cömertliğin diğer boyutunu anlatır. Oluk insana, insan oluğa öylesine kaynaşırken, ayırt edebilemez.

Kırlardan yapılan çeşmelere benzemez. Burada tam kır havası gözlenir. Malzeme kırdan, ihtiyaç kır'a münasip yapısı, şekli kira göre doğa malzemelerden yapılır. Taş ve ağaç sade, basit kırlarla çeşme olmaz. Oluk oluk. Oluk ismi de oluk olarak kullanılan oyma ağaçtan alır. Sade hayta kemlilerde sade seçilir. İsimlerde sade koyulur. Pınar, çeşme yerine oluk konması gibi.

Pınar coğrafyada kendiliğinden çıkan sulara verilen isimdir. Pınarla da sular kaynar. Etrafında geçen bir olayın adı ile de anılır. Her pınarın bir ismi vardır. Yöresinde geçen nice hikayeler vardır. Nice yaşanmışlıklar pınar adıyla anılır, anlatılır, dilden dile yayılır.

Oluk, insan eliyle yapılır. Su çıktığı yerde tabiatın yapısı bozulmadan orda ki taşlardan su toplanır, çam ağacından oyulmuş olukla akıtılır. Bazen su yalağına, bazen de önünde yine çam ağacından oyulmuş tekneye akar.

Oluk; dağ başlarında, yaylalarda, yamaçlarda, kırlarda, yol kenarlarında kendi halinde, doğadan çıkan suya durur. Biteriye sesle akar. Sular oluktan akarken neler söyler, beler dillendirir. Bunu her duyan kendinle duyar, kendince anlar. Olukların şairlere/aşıklara ilham verşi bu sade, o kadarda gizemli yanıdır.

Olukları bile bilir. Av yerlisi ile avlanır misali oluğu da orada yaşayanlar yapar. Oluklar hayır için yapılır. Yorulan insanlar başında otursun, terlerini silsin soluklansın diye. Soğuk sularından avuç avuç içsin diye yapanlara hayır dua yolasın diye. Hayır alınsın diye, çobanlar hayvanlarını sulasın diye. Civarda tarlasında, bağında bahçesinde çalışan, susayan çiftçiler bakraçlarıyla kablaryla su taşısın diye. Her oluk böyle duygu ve niyetle yapılır.

Doğada akan suyu görenler bir araya gelir oluk yaparlar. Oluk yapılmadan önce suyu akacağı ince oluk, dolacağı tekne cam ağacından oyularak önceden hazırlanır. Ağaçları ustakar oyar. Ağaç kesildikten sonra yaş yaş oyulur. Bekletilir. Toplanır ve oluklar yetiştirilir. Yaptıkları oluk'a bakanlar ismini hayırlı iş yapısına gururlanır. Verir.

Kim yaptı, kimler yaptı bilinmez. Yapanlarda sahiplenmez. İsmi belli, yapanları bellisiz olukların hayatında nice yaşanmışlıklar var. Uğrayanlar susayıp su içenler, dinlenenler, gelip geçen yolcular, garipler, çobanlar görk ki hangi nedenlerle yolları oluktan geçti. Uğradılar, eylendiler. Uğrayanlar hayatlarının bu kesitinde, oluğu nasıl anacaklar, anılarında nasıl iz bırakacak? Bilinmez.

Oluklarda yalnızca uğranılmaz sularından içilip geçilmez. Yaylalarla, kurlarda etrafında yaylacılar konar, yurtluk yapar.

Yaylak, yurtluk için oluk başları seçilir. Her konar göçerin daim konakladığı oluk çevreleri olur. Oralari yurtluk yaparlar. Ya mülkiyetinde veya kiralama usulüyle aynı yeri yurt tutarlar. Göçtürkleri zaman uğrayanlara konukluk eder. Oluk yayla mevsimi etrafında

konanların hayatlarına tanıklık eder. Neler neler görür, bilir. Dışardan da “ah oluğun dili olsa da söylese” derler.

Acılar, tatlılar, sevinçler, kederler, hüznler, dramlar, iyi günler, kötü günler. Oluğun civarında her ne yaşanırsa onunla anılır, onunla bilinir. Oluğun tarihi yaşanmışlıkların tarihi. Zamana onunla not düşölür. Hayatın kesitlerine ondan bakılır. Her oluk aslında orda yaşayanların sessiz, kayıtsız belgeseli gibidir.

Oluktan çıkan sesler suyun gücüne, akış yönüne, düşme aralığına, düştüğü hazneye göre farklı farklı çıkar. Hepside bitanye ses çıkarır. Her ses hala benzeri bulunmayan nağmeyi söyler. Ne bilir, ne söyler bilinmez. Bilenler kendince yapar, yorumlar. Su sesi doğrusu ruhun sesidir. Cennette su sesi varken başka seslerden bahsedilmez. İnsanın içine işleyen su sesi dokunur. Ahenkle duygu yaydığı dünyamıza alır götürür. Uzaklara, ta uzaklara. Yunus’a bakılırsa oluktan doğan su sesleri gurbetin, ayrılığın, yanışın sesleridir.

İnsanların cömert olduğı yerdir oluk başları. Oluk başlarında azıklar açılır, diz çökölür, bağdaş kurulur. Ekmek bölünür, katık paylaşılır. Üstüne sofradan azıktan artanlar, kuşlar, börtü böcekler yersin diye تنها yere bırakılır. Böylece aç susuz, dilsiz, dişsiz hayvanların uğrak yerleri olur. Oluk başları hem suyuyla, hem konanların taşıdığı nimetlerle cömert kır sofrasına döner. Yenilir, içilir buralarda. Yeni devirlerde piknik dedikleri mesire alanlarına döner olur başları

Oluk başlarına dikilen ağaçların ayrı bir anlamı, değeri ve yeri vardır. Yöreye göre değışse de çokça söğüt, kavak, çınar dikilir. Gölgesi olsun, otursun, konaklansın diye. Bazen de meyve ağaçları dikilir meyveye dursun duranlar, kurtlar kuşlar yesin diye. Gölgesinden, meyvesinden, serinliğinden yararlanan ağaçlar oluğun suyuyla gürler, yeşerir, dal budak salarlar. Ta uzaklardan ağaçlar görölür. Anadolu da derler ki oluk bir olur varsa yeşillik var. Nerde bir yeşillik varsa orda bir oluk var. Nerde bir oluk varsa orda bir hayat var.

Oluk başları uğrak yerler. Yol yolak bilmeyenler oralardan geçerek yollarını bulurlar. Yol soran yolcuya sessizce yol gösteriri. Onlar coğrafyanın mihenk taşlarıdır. Bir oluk, görünürde yoksa da yakında, canlılığın, yerleşimin olduğunun kanıtıdır. Gider gide bir yere varılır.

Susamış, bağı yanımış birine en acil ikram oluklar sunar. Yediren içiren konuklar gibi gelir insana. Coğrafyada, ıssız yerlerde, sessiz sedasız duran, su nağmeleriyle canlılık veren oluklar insanların hayatlarında yer alır, yer ederler.

Olukları severim. Nerde bir oluk görsem uğrar, avuç avuç sularından içerim. Kim ne emek verdide imar olduysa hayır ile yol eylesin. Biz insanlar sesli, dilsizler sessiz aynı duygularla minnetimizi sunarız. Ve oluklar Vatanın kaleleri gibi gururlu, onurlu, vakurlu dururlar oracıkta. Arayanını, duyanını, konanını, yaranını, sevenini beklerler.